

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
Β΄ και Γ΄ Λυκείου**

Τίτλος:

«Ο ηγέτης ως τραγικό πρόσωπο στη νεοελληνική λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα. Ένα παράδειγμα»

ΑΘΗΝΑ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο ηγέτης ως τραγικό πρόσωπο στη νεοελληνική λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα. Ένα παράδειγμα.

Δημιουργός

Αθηνά Γιαννοπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ και Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Μάιος 2013

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Οκτώ (8) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα προβολών.

Εκτός σχολείου: δημόσια βιβλιοθήκη, εβραϊκή συνοικία της πόλης, συναγωγή, εβραϊκό νεκροταφείο (εναλλακτικά κάποιος χώρος, μουσείο ή μνημείο που εγείρει μνήμες βίαιων γεγονότων σε βάρος πληθυσμιακών ομάδων).

II. Εικονικός χώρος: Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προϋπόθεση για την υλοποίηση του σεναρίου είναι να έχουν οι μαθητές ορισμένες γνώσεις για τη μεταπολεμική πεζογραφία (χρονική οριοθέτηση, εμπλοκή της

ιστορίας, τάσεις) ως πλαίσιο μελέτης του λογοτεχνικού χαρακτήρα στον οποίο καλούνται να εμβαθύνουν. Για αυτόν τον λόγο ο εκπαιδευτικός φροντίζει να αναγνωστεί και να συζητηθεί σε πρότερη φάση στην αίθουσα διδασκαλίας η σχετική εισαγωγή από το σχολικό ανθολόγιο της Γ΄ Λυκείου. Το σενάριο απαιτεί ακόμη για την εφαρμογή του την εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών τόσο με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας όσο και με τον συνδυασμό άλλων μεθόδων διδασκαλίας (μετωπική διδασκαλία, κατευθυνόμενος διάλογος).

Καθώς οι χρονικοί προσδιορισμοί του σεναρίου προϋποθέτουν την ευχερή χρήση συγκεκριμένων εφαρμογών, κρίνεται σκόπιμο πριν από τη δρομολόγησή του ο εκπαιδευτικός, σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου, να αφιερώσει μία ώρα για την εξοικείωση των μαθητών με τις εφαρμογές που θα αξιοποιηθούν. Συγκεκριμένα, το σενάριο απαιτεί τη γνώση προγραμμάτων του Η/Υ όπως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Word), κατασκευής εννοιολογικών χαρτών (Text 2 Mind Map, Plot diagram, Gliffy), κατασκευής χρονογραμμής (Timetoast), δημιουργίας συννεφόλεξων (Wordle), κατασκευής ψηφιακού κολάζ (Photovisi), σχεδίασης και ζωγραφικής (Artweaver) και του χειρισμού των Scribblemaps. Προβλέπει ακόμη την αξιοποίηση του διαδραστικού πίνακα, των δυνατοτήτων του διαδικτύου (Internet) μέσω της αναζήτησης και χρήσης του προσφερόμενου διαδικτυακού υλικού, καθώς και τη δυνατότητα ανάρτησης αρχείων σε ηλεκτρονικό περιβάλλον (Wiki). Αναγκαία συνθήκη εργασίας αποτελεί ο κατάλληλος εξοπλισμός στην αίθουσα προβολών (Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο, βιντεοπροβολέας) και η χρήση του εργαστηρίου Πληροφορικής σε συγκεκριμένες ώρες.

Εκτός σχολικού ωραρίου και πριν από την Γ΄ φάση, σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου, οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός περιηγούνται στην εβραϊκή συνοικία της πόλης με τη συνοδεία μελετητή της τοπικής ιστορίας. Η δραστηριότητα αυτή προϋποθέτει σχετική προεργασία από τον διδάσκοντα και είναι δυνατό να λάβει χώρα, εφόσον η πόλη στο παρελθόν είχε τέτοιου είδους πληθυσμιακή φυσιογνωμία.

Εφόσον δε συντρέχει αυτή η συνθήκη, αντικαθίσταται από εναλλακτική δραστηριότητα ή παραλείπεται.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Καθώς η λογοτεχνία μέσα από τη θέαση του πραγματικού κόσμου προσομοιώνει τις παραστάσεις του, κατασκευάζοντας έναν νέο κόσμο, με πρόσωπα, γεγονότα, συμπεριφορές, ψυχικές αντιδράσεις και «χρησιμοποιείται» για να εκφραστούν όλες οι ταυτότητες ενός τόπου και μιας εποχής, σε κάθε ιστορική και πολιτισμική αλλαγή απορροφά τους έξωθεν κραδασμούς και επαναπροσδιορίζει τους όρους ανάγνωσής της. Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνεται μια άλλη κοινωνία λογοτεχνικών χαρακτήρων που «υπαγορεύουν» τον δικό τους τρόπο προσέγγισης.

Στο συγκεκριμένο σενάριο ζητούμενο είναι να διαπιστώσουν οι μαθητές πώς η λογοτεχνία «χτίζει» τον χαρακτήρα του ηγέτη που αποδεικνύεται τραγικός σε έναν κόσμο αλλαγής, στον οποίο το παλιό φθίνει και ηττάται, παρακολουθώντας τις συμπεριφορές του ήρωα και τις εκβάσεις τους. Για αυτόν τον λόγο οι μαθητές ανακαλούν στη μνήμη τους τις ήδη γνωστές σε αυτούς έννοιες της τραγικότητας και των παραμέτρων που την ορίζουν, τα διακριτικά του τραγικού ήρωα που προσδιορίζουν το ήθος του (όπως το χρέος, η ευθύνη, η εσφαλμένη κρίση, η ψυχική περιπέτεια) και διαπιστώνουν τους τρόπους (αφηγηματικοί τρόποι και εκφραστικά μέσα) με τους οποίους ο συγγραφέας κατασκευάζει χαρακτήρες που αποδίδουν ρεαλιστικά την ποικιλία των ανθρώπινων τύπων, στην περίπτωσή μας του ηγέτη που είναι φορέας τραγικότητας. Ακόμη, επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι μαθητές ότι η

λογοτεχνία αποτυπώνει την ατομικότητα παράλληλα και σε οργανική σύνδεση με την ιστορική πραγματικότητα, να εντοπίσουν διαχρονικά χαρακτηριστικά του καθολικού ανθρώπου, να επισημάνουν τη θέση του αφηγητή απέναντι στον κεντρικό λογοτεχνικό ήρωα ως αφετηρία προβληματισμού για τη δική τους αποτίμηση του ήρωα, να παραγάγουν, τέλος, το δικό τους κείμενο συναφές θεματικά με το διήγημα που αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης. Στους μαθητές ανατίθενται ομαδικές δραστηριότητες, προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός συνεργασίας όλων και η συνεισφορά του κάθε μέλους στην ομάδα, ενώ προβλέπονται και ατομικές εργασίες που επιτρέπουν τη διαπίστωση της προσωπικής πρόσληψης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι αφενός να ανιχνεύσουν οι μαθητές τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν την τραγικότητα των ηρώων, όταν μάλιστα είναι φορείς εξουσίας μέσα σε ένα τραγικό κλίμα που συνδιαμορφώνεται από ακραίες έξωθεν συγκυρίες, αφετέρου να διαπιστώσουν τα μέσα με τα οποία ένα αφηγηματικό κείμενο χτίζει τους λογοτεχνικούς χαρακτήρες, εντάσσοντάς τους στο συγκεκριμένο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο υπάρχουν και κινούνται. Αναμενόμενο είναι οι μαθητές να προβληματιστούν για το ζήτημα της διαχείρισης της εξουσίας, να συνδέσουν συνειρμικά τη συγκεκριμένη θεματική με τις δικές τους εμπειρίες και τα δικά τους βιώματα, καθώς και οι ίδιοι είναι θεατές αλλά και αποδέκτες διαφόρων μορφών εξουσίας, να διαμορφώσουν άποψη για σχετικά ζητήματα που αφορούν τη δική τους τοπική και χρονική εγγύτητα.

Στην επίτευξη των παραπάνω στόχων συμβάλλει η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου ενώ η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών αναμένεται να καταστήσει το σενάριο πιο ελκυστικό για τους μαθητές, καθώς θα έχουν την ευκαιρία να συνομιλήσουν με το λογοτεχνικό κείμενο μέσα από δημιουργικές παρεμβάσεις.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου αναμένεται οι μαθητές:

- να αναζητήσουν τα κίνητρα που κατευθύνουν τις επιλογές του ηγέτη και να διαπιστώσουν τα μέσα που μετέρχεται για να φανεί συνεπής στο «χρέος»
- να αντιληφθούν ως αναγκαίες αρετές του ηγέτη την οξυδέρκεια και την ευελιξία στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες
- να προβληματιστούν για το ζήτημα της ευθύνης των φορέων εξουσίας για την τύχη των πληθυσμών που καθοδηγούν
- να κατανοήσουν πως η μεσοπολεμική Ελλάδα, της οποίας αναπαραστάσεις αποδίδει το εν λόγω διήγημα όδευε σε μια εποχή αλλαγών, κοινωνικών, ιδεολογικών
- να συνειδητοποιήσουν ότι η συγκυρία, το «μοιραίο», διαμορφώνει από κοινού με τον ανθρώπινο παράγοντα το εκάστοτε κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές:

- να γνωρίσουν τον λογοτεχνικό χαρακτήρα του τραγικού ήρωα-ηγέτη
- να κατανοήσουν ότι μπορούν να αποδώσουν ποιότητες και χαρακτηρισμούς (θετικός/αρνητικός, δυναμικός/στατικός) στον ήρωα παρακολουθώντας την εσωτερική του πορεία, καθώς ξετυλίγεται ο αφηγημένος χρόνος
- να συσχετίσουν την ταυτότητα και τη δράση των λογοτεχνικών ηρώων με αυτήν των υπαρκτών προσώπων-αρχετύπων
- να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τα μέσα (αφηγηματικοί τρόποι και εκφραστικά μέσα) με τα οποία το λογοτεχνικό κείμενο κατασκευάζει τον κεντρικό χαρακτήρα
- να διαπιστώσουν ότι η στάση του αφηγητή απέναντι στον ήρωα δε δεσμεύει την οπτική του αναγνώστη

- να κατανοήσουν ότι η λογοτεχνία επιτρέπει την κατασκευή εικόνων (comics, σχεδίαση εξώφυλλου) και ότι η εικόνα λειτουργεί ως αποκαλυπτικό στοιχείο του νοήματος, αναπόσπαστο από το λεκτικό κειμενικό σώμα της ιστορίας
- να διαπιστώσουν τη στενή σχέση που συνδέει το κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι με τη λογοτεχνική παραγωγή, καθώς το λογοτεχνικό κείμενο αποτυπώνει συστήματα ιδεών της εποχής στην οποία παρήχθη.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να εκτιμούν τον βαθμό στον οποίο ένα λογοτεχνικό κείμενο κατασκευάζει άρτιους λογοτεχνικούς ήρωες
- να αποδίδουν ποιότητες στους χαρακτήρες (αρνητικός-θετικός/στατικός-δυναμικός)
- να προσεγγίζουν έναν λογοτεχνικό ήρωα ως ιδιαίτερη προσωπικότητα και ταυτόχρονα ως παράγωγο των κοινωνικών συνθηκών
- εκλαμβάνοντας τη λογοτεχνία ως αντανάκλαση μιας ιστορικής πραγματικότητας, που η λογοτεχνία μεταπλάθει με τους δικούς της όρους, να επιχειρούν συνειρμικούς συσχετισμούς με άλλες χρονικές περιόδους και πρόσωπα
- να γράφουν κείμενα, προσαρμοσμένα υφολογικά και λεκτικά στο ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο
- να αξιοποιούν στην ανάγνωση της λογοτεχνίας εφαρμογές του Η/Υ όπως τα προγράμματα κατασκευής εννοιολογικών χαρτών, δημιουργίας κολάζ, προγράμματα σχεδίασης
- να συνεργάζονται στο πλαίσιο μιας ομάδας μέσα στη σχολική τάξη και στον εικονικό χώρο του Wiki, στο οποίο θα αναρτούν τις εργασίες τους και το οποίο θα αποτελεί βασικό εργαλείο ανατροφοδότησης.

Διδακτικές πρακτικές

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις (πριν από την ανάγνωση, κυρίως ανάγνωση, μετά την ανάγνωση) και στηρίζεται σε συνδυασμό διδακτικών μεθόδων. Η Α΄ φάση (1 ώρα) υλοποιείται στην αίθουσα προβολών. Κατά τη διάρκειά της αξιοποιούνται η μετωπική διδασκαλία και ο κατευθυνόμενος διάλογος. Με τη μετωπική διδασκαλία και τον κατευθυνόμενο διάλογο αναδεικνύεται ο στόχος και ο σχεδιασμός της διδακτικής πορείας του σεναρίου και επιτυγχάνεται η ενεργοποίηση των ανταποκρίσεων των μαθητών.

Η Β΄ φάση (5 ώρες) υλοποιείται στην αίθουσα προβολών και στο εργαστήριο της πληροφορικής. Οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες, καθώς με την πρακτική της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου ενισχύεται η ενεργητική μάθηση και καλλιεργείται η δημιουργική συνεργασία των μαθητών μεταξύ τους και με τον διδάσκοντα. Η συνεργασία αυτή επεκτείνεται με τη χρήση του Wiki εντός και εκτός σχολικής τάξης με στόχο να επιτευχθεί στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η ανατροφοδότηση που συνεπάγεται τη βελτίωση του παραγόμενου υλικού. Προβλέπεται, επίσης, η αξιοποίηση της ανακριτικής καρέκλας, πρακτικής του θεατρικού παιχνιδιού, προκειμένου να ενισχύσει τη βιωματική διεργασία της ενσυναίσθησης. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην υλοποίηση του σεναρίου δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας κειμένων, απλών και πολυτροπικών, στο πλαίσιο της ατομικής ή της ομαδικής εργασίας, επιτρέπει τη συλλογή πληροφοριών, την εμβάθυνση στο γνωστικό αντικείμενο και τη διαπίστωση του «παιγνιάδους» χαρακτήρα της λογοτεχνίας.

Η Γ΄ φάση (2 ώρες) υλοποιείται στη δημόσια βιβλιοθήκη (πρώτη ώρα) και στην αίθουσα προβολών του σχολείου (δεύτερη ώρα). Την πρώτη ώρα οι μαθητές, αφού περιηγηθούν σε υποδεικνυόμενο υλικό, μέσα από διάλογο κοινωνούν το υλικό της ανάγνωσής τους μεταξύ τους και με τον διδάσκοντα και αναδεικνύουν τον βαθμό επίδρασής τους από αυτό. Η ατομική εργασία που εκπονείται στη φάση αυτή, επιδιώκει μέσα από βιωματικές διεργασίες να ενεργοποιήσει τη συναισθηματική ανταπόκριση των μαθητών ως προς τις προεκτάσεις του θέματος που μελετούν.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Λίγο πριν από την ενηλικίωσή τους και τη νομοθετικά προβλεπόμενη άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων οι έφηβοι μαθητές, βιώνουν κατ' επανάληψη, ως παρατηρητές και αποδέκτες εξουσίας, στο σύγχρονο ιστορικό τους περιβάλλον μια επίκαιρη εκδοχή των γεγονότων που διαδραματίζονται στον «Σαμπεθαί Καμπιλή». Το συγκεκριμένο διήγημα αναδεικνύει το ζήτημα της λελογισμένης και οξυδερκούς διαχείρισης της εξουσίας και της ευθύνης του ηγέτη για την τύχη του λαού που κυβερνά. Είναι ανάγκη να καλλιεργηθεί με κάθε τρόπο –και η λογοτεχνία αποτελεί πρόσφορο μέσο– ο προβληματισμός των μαθητών για τους επίδοξους διακόνους της κοινωνίας που διεκδικούν την εξουσία της διαχείρισης και να αναδειχτούν τα *sine qua non* εφόδια του ηγέτη σε κάθε περίπτωση, πολύ περισσότερο σε περιόδους που η κοινωνία αποδομείται σε κάθε επίπεδο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στην [εισαγωγή](#) του ανθολογίου λογοτεχνικών κείμενων στη Γ' Λυκείου ως μία από τις συνιστώσες τάσεις της μεταπολεμικής πεζογραφίας ορίζεται αυτή των κοινωνικών και πολιτικών προβληματισμών. Ειδικότερα αναφέρεται: «Οι πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις, η αυταρχική εξουσία, οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές και η αβεβαιότητα για το μέλλον, καθώς και οι επιπτώσεις που έχουν όλα αυτά στη ζωή των ανθρώπων, είναι μερικά από τα θέματα που απασχόλησαν πολλούς πεζογράφους. Τα πρόσωπα δεν είναι απλοί θεατές των γεγονότων, αλλά συμμετέχουν στη δίνη τους, μεταβάλλονται σε ενεργούμενα των εξωτερικών συνθηκών ή γίνονται θύματα των καταστάσεων. Από την άποψη αυτή η μεταπολεμική πεζογραφία επανασυνδέεται με τη ρεαλιστική παράδοση της γενιάς του 1880 και με τους πρώτους κοινωνικούς ηθογράφους». Με αφετηρία αυτή την αναφορά επιλέχτηκε το διήγημα «Σαμπεθαί Καμπιλή» από τη συλλογή διηγημάτων του Δ. Χατζή *Το τέλος της μικρής μας πόλης*, για να καταδειχτεί πώς η λογοτεχνία «χτίζει» τους λογοτεχνικούς ήρωες – θέμα αεί παρόν στη διδασκαλία της λογοτεχνίας– εντάσσοντάς τους σε μία

μεταβατική κοινωνία που αλλάζει, διαμορφώνει ή υποτάσσει το άτομο. Συγκεκριμένα, προσεγγίζεται ο λογοτεχνικός χαρακτήρας του ηγέτη που αποδεικνύεται τραγικός μέσα σε έναν κόσμο αλλαγής στον οποίο το παλιό φθίνει και τελικά ηττάται. Στο ερώτημα γιατί αυτόν και όχι κάποιον άλλο ήρωα της συλλογής με ανάλογη πορεία, γιατί όχι τον Σιούλα τον ταμπάκο που ανθολογείται άλλωστε (ως διήγημα) στο σχολικό εγχειρίδιο Κειμένων της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στη Γ΄ Λυκείου, η απάντηση εντοπίζεται στη στοχοθεσία του σεναρίου, καθώς σε εποχές κρίσιμες, σαν τη δική μας, είναι ανάγκη να αναδεικνύεται το ζήτημα της διαχείρισης της εξουσίας και της ευθύνης των ηγετών ως καθοριστικό για την τύχη των λαών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για την υλοποίηση του σεναρίου αξιοποιούνται οι ΤΠΕ είτε ως εργαλεία που εξυπηρετούν την αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών μέσω της κατευθυνόμενης και ελεύθερης πλοήγησης στο διαδίκτυο σε διαδικτυακούς τόπους ανάλογους του γνωστικού αντικείμενου είτε ως εφαρμογές που αναδεικνύουν τη δημιουργική έκφραση των μαθητών μέσω απλών και πολυτροπικών κειμένων. Στην κατεύθυνση αυτή αξιοποιούνται εφαρμογές των ΤΠΕ όπως η κατασκευή εννοιολογικού χάρτη (Text 2 Mind Map, Plot diagram, Gliffy), η δημιουργία ψηφιακού κολάζ (Photovisi), η χρήση του διαδραστικού πίνακα, η χρήση των Scribblemaps, η δημιουργία συννεφόλεξων (Wordle), η κατασκευή χρονογραμμής (Timetoast), το πρόγραμμα ζωγραφικής (Artweaver). Οι ίδιοι οι μαθητές αντλούν από το διαδίκτυο τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουν για την υλοποίηση του σεναρίου. Η ανάρτηση των εργασιών τους στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του Wiki εξυπηρετεί τη συνεργασία μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής διαδικασίας (μαθητών και εκπαιδευτικού) εντός και εκτός σχολικής τάξης, διεκπεραιώνοντας παράλληλα την ανατροφοδότηση.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κ.Π. Καβάφης, [«Γείχη»](#). Στο *Ποιήματα Α' (1897-1918)*, επιμ. Γ. Σαββίδης, 117. Αθήνα: Ίκαρος, 1991.

Δημήτρης Χατζής, [«Σαμπεθαί Καμπιλή»](#). *Το τέλος της μικρής μας πόλης*, 41-74. Αθήνα: Το Ροδακίό, 1999.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Κουρμαντζή, Ελ. 1992. *Το τέλος της μικρής μας πόλης: οι «κύκλοι» και τα «πρόσωπα»*. Ιωάννινα: χ.ε.ο.

Λιόλιος, Γ. 2009. *Σκιές της πόλης*. Αθήνα: Ευρασία.

Ρηγίνος, Δ. 2009. Γιώσεφ Ελιγιά (1901-1931). Προσαρμογή από μελέτημα της Ελένης Κουρμαντζή. *Χρονικά*, τομ. 32: 10-14. Αθήνα: Κεντρικό Ισραηλίτικο Συμβούλιο.

<http://www.kis.gr/files/rachel/219%20xronika%20gia%20teliko%20ok.pdf>

Φωτιάδου-Μπαλαφούτη, Γ. 2012. *Η προσφυγιά με τα πολλά πρόσωπα*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Βίντεο

[Αντιγόνη](#), Γιώργος Τζαβέλλας, 1961. (κινηματογραφική ταινία: 0:13:44-0:16:38,0:43:15-0:43:52,0:58:58-0:59:56,1:01:18-1:02:38,1:12:17-1:17:09) [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[ΕΚΕΒΙ](#)

[e-Γιάννινα](#), Μια άλλη ματιά στην πόλη των θρύλων και των παραδόσεων

[Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το σενάριο αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις: Α΄ φάση (πριν από την ανάγνωση) μια διδακτική ώρα, Β΄ φάση (κυρίως ανάγνωση) πέντε διδακτικές ώρες, Γ΄ φάση (μετά την ανάγνωση) δύο διδακτικές ώρες.

Στην Α΄ φάση, στην αίθουσα προβολών του σχολείου, ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι στην παρούσα ενότητα θα μελετήσουν πώς η λογοτεχνία κατασκευάζει τους χαρακτήρες, χρησιμοποιώντας ως πεδίο εφαρμογής το διήγημα του Δ. Χατζή «Σαμπεθαί Καμπιλή». Διευκρινίζεται στους μαθητές ότι, αν και είναι εξοικειωμένοι με τη διαδικασία προσέγγισης των χαρακτήρων ενός μυθοπλαστικού αφηγήματος από τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στις προηγούμενες τάξεις, με δεδομένο ότι η λογοτεχνία αντανακλά παραστάσεις του πραγματικού κόσμου, η οποιαδήποτε ιστορική και η πολιτική αλλαγή επηρεάζει τη λογοτεχνική παραγωγή, διαμορφώνοντας μεταξύ των άλλων μια νέα «γενιά» ηρώων με τα δικά τους χαρακτηριστικά που απαιτούν μια άλλη προσέγγιση για την ανάγνωσή τους. Στο πλαίσιο αυτό μελετούν πώς προσεγγίζεται από τη μεταπολεμική πεζογραφία ο χαρακτήρας του ηγέτη-φορέα τραγικότητας.

Ζητούμενο είναι οι μαθητές, ενεργοποιώντας τη μνήμη και την κρίση τους, από κοινού με τον εκπαιδευτικό να νοηματοδοτήσουν την έννοια της τραγικότητας, να προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά του τραγικού ήρωα-φορέα εξουσίας που συνδέονται με το ήθος του, (όπως η κατά το δοκούν ερμηνεία του χρέους, η πνευματική αυτάρκεια που αγγίζει την αλαζονεία, η αφροσύνη, η συντριβή εκ των ιδίων αμαρτημάτων) και τελικά να αποπειραθούν μια πρώιμη προσέγγιση για το πώς ο συγγραφέας –στο στάδιο αυτό, ο τραγικός ποιητής– μεταπλάθοντας το υλικό του «χτίζει» τον συγκεκριμένο λογοτεχνικό ήρωα. Στην κατεύθυνση αυτή ευνοϊκή συνθήκη αποτελεί το ότι οι μαθητές είναι ως έναν βαθμό εξοικειωμένοι με τις έννοιες που καλούνται να διερευνήσουν λόγω της διδασκαλίας της τραγικής ποίησης στη Γ΄ Γυμνασίου και στη Β΄ Λυκείου.

Επιδίωξη, επίσης, στην Α΄ φάση αποτελεί ο προβληματισμός των μαθητών αναφορικά με το ζήτημα της λελογισμένης διαχείρισης της εξουσίας σε ποικίλα διαχρονικά και διατοπικά περιβάλλοντα. Για την εξυπηρέτηση αυτών των στόχων δίνεται στους μαθητές [φύλλο εργασίας](#), κοινό για όλους, στο οποίο καταγράφονται όλες οι προβλεπόμενες για αυτήν τη φάση δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, οι μαθητές παρακολουθούν επιλεγμένα αποσπάσματα από την κινηματογραφική μεταφορά της τραγωδίας [«Αντιγόνη»](#) του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία Γ. Τζαβέλλα (1961) και καλούνται να συμπληρώσουν τον πίνακα (ενσωματώνεται στο φύλλο εργασίας) που τους δίνεται. Με τη χρήση κατευθυνόμενου διαλόγου καταγράφονται και αναπτύσσονται οι απόψεις των μαθητών αναφορικά με την έννοια της τραγικότητας και των παραμέτρων που την προσδιορίζουν, προκειμένου όλοι να έχουν συγκεκριμένες σταθερές στην προσέγγιση του αντικειμένου μελέτης. Στη συνέχεια, εφόσον ο εκπαιδευτικός έχει στη διάθεσή του διαδραστικό πίνακα, προκειμένου να ενεργοποιηθούν κιναισθητικά οι μαθητές, μπορεί να τους ζητήσει να αποτυπώσουν στον πίνακα οι ίδιοι εικονιστικά, με τη χρήση γεωμετρικών σχημάτων, την άποψή τους για τη διαδρομή του τραγικού ήρωα-ηγέτη.

Σε επίπεδο ατομικής αξιολόγησης οι μαθητές, εντοπίζοντας από το φάσμα της μυθολογίας και της ιστορίας περιπτώσεις ηγετών στους οποίους η ύβρη της παντοδυναμίας αποδείχτηκε τραγική αυταπάτη και οδήγησε στην (αυτο)κατάρρευση, αναλαμβάνουν να κατασκευάσουν χρονογραμμή και να τοποθετήσουν τους ηγέτες στην κατάλληλη χρονική σειρά, εξηγώντας ταυτόχρονα για ποιον λόγο τους εντάσσουν σε αυτήν τη χορεία ηγετών. Κριτήριο αξιολόγησης των μαθητών κατά την Α΄ φάση του σεναρίου αποτελεί η συμμετοχή τους καθ' όλη τη διάρκειά της, καθώς και η ανταπόκριση και η ποιοτική επίδοση στην ατομική εργασία.

Την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης στην αίθουσα προβολών παρουσιάζονται και σχολιάζονται δειγματοληπτικά κάποιες από τις εργασίες που ανατέθηκαν την προηγούμενη ώρα στο πλαίσιο της ατομικής αξιολόγησης. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να διαρκέσει περίπου δέκα λεπτά. Στη συνέχεια, δίνεται στους μαθητές

φωτοτυπημένο το διήγημα «Σαμπεθάι Καμπιλή» του Δ. Χατζή το οποίο αποτελεί το παράδειγμα-πεδίο αναζήτησης του λογοτεχνικού χαρακτήρα που θα μελετήσουν και ο εκπαιδευτικός διαβάσει κομβικά αποσπάσματα του διηγήματος. Υποδεικνύεται στους μαθητές να διαβάσουν ολόκληρο το διήγημα κατ' ιδίαν εκτός σχολείου, καθώς οι δραστηριότητες των φύλλων εργασίας στην πλειοψηφία τους απαιτούν την εποπτεία του διηγήματος στο σύνολό του. Για πρακτικούς λόγους στη διάρκεια της υλοποίησης των δραστηριοτήτων εντός του σχολείου προβλέπεται η παραπομπή των μαθητών σε ιστολόγιο στο οποίο υπάρχει σε ψηφιοποιημένη μορφή το [διήγημα](#) του Δ. Χατζή.

Τα τελευταία δέκα λεπτά της ώρας, οι μαθητές χωρίζονται σε πέντε ομάδες πέντε-έξι ατόμων, αναθέτουν μόνοι τους ρόλους (γραμματέας, παρουσιαστές...) μέσα στην ομάδα και ενημερώνονται από τον διδάσκοντα για τις δραστηριότητες που θα υλοποιήσουν σύμφωνα με το φύλλο εργασίας της κάθε ομάδας, προκειμένου να κάνουν, εφόσον το επιθυμούν, σχετική προεργασία. Ο εκπαιδευτικός, επίσης, καλεί τους μαθητές να είναι συνεπείς στους χρονικούς προσδιορισμούς της εργασίας τους, καθώς προβλέπεται τα τελευταία δεκαπέντε λεπτά της δεύτερης ώρας και τα τελευταία είκοσι λεπτά της τρίτης ώρας να αφιερωθούν στην ανάγνωση των φύλλων εργασίας και στον σχολιασμό του υλικού που θα παραχθεί από τις άλλες ομάδες στον χώρο του Wiki.

Τη δεύτερη και τρίτη ώρα της Β' φάσης οι ομάδες εργάζονται με την καθοδήγηση των φύλλων εργασίας στο εργαστήριο πληροφορικής, καθώς η εκπόνηση των δραστηριοτήτων τους απαιτεί τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Τα φύλλα εργασίας υπάρχουν αποθηκευμένα στο Wiki της τάξης (που ο εκπαιδευτικός έχει εκ των προτέρων διαμορφώσει για λόγους οικονομίας χρόνου) και κάθε παράγωγο προϊόν των ομάδων θα αναρτάται εκεί. Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν ολοκληρώνουν στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου τις εργασίες τους, η κάθε ομάδα μπορεί να εργαστεί διαδικτυακά στο Wiki της τάξης και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.

Για όλες τις ομάδες προβλέπονται τρεις δραστηριότητες, από τις οποίες η τρίτη αφορά τη μελέτη και τον σχολιασμό του παραγόμενου από τις άλλες ομάδες υλικού, στη σελίδα κάθε ομάδας, ώστε να λειτουργήσει η ανατροφοδότηση¹. Αν και ο σχολιασμός στο Wiki προβλέπεται να λάβει χώρα εντός των δύο διδακτικών ωρών, ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τη συνέχεια του σχολιασμού και εκτός σχολικού προγράμματος –οπωσδήποτε πριν από τη διδακτική ώρα κατά την οποία θα γίνει η παρουσίαση των εργασιών– προκειμένου να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της συνεργασίας που εξασφαλίζει η χρήση του Wiki ακόμη και εκτός σχολικής τάξης και σχολικού ωραρίου (Παντζαρέλας 2012).

Ειδικότερα, η [πρώτη ομάδα](#) καλείται να διερευνήσει στοιχεία πλοκής του διηγήματος, να εντοπίσει το κεντρικό επεισόδιο, να σχολιάσει τη συμβολή των δευτερευόντων επεισοδίων και των δευτερευόντων προσώπων ως προς την ανάδειξη όλων των πτυχών της ιστορίας και τον ρόλο του κεντρικού ήρωα, να αντιληφθεί πώς πλέκονται τα επιμέρους γεγονότα και δεδομένα της ιστορίας μέχρι τη «λύση». Ως εργαλείο υλοποίησης και παρουσίασης και των δύο δραστηριοτήτων της ομάδας αξιοποιούνται οι εννοιολογικοί χάρτες (εφαρμογές [Gliffy](#), [Plot diagram](#), [Text 2 Mind Map](#)), καθώς η χρήση τους καθιστά πιο παραστατική την απάντηση και εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό την ευκολότερη εξαγωγή συμπερασμάτων και την κριτική θεώρησή τους από τους μαθητές (Οικονόμου 2013). Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας αφορούν σχεδόν το σύνολο της αφηγηματικής ύλης και προϋποθέτουν την ουσιαστικά κριτική «ματιά» των μαθητών.

Η [δεύτερη ομάδα](#) αναλαμβάνει, σε πρώτη φάση μέσα από συζήτηση, να σκιαγραφήσει την προσωπικότητα του Σαμπεθάι Καμπιλή εστιάζοντας στα εσωτερικά του χαρακτηριστικά (ιδεολογικά, πνευματικά, ψυχικά), να αναδείξει τον σημαίνοντα ρόλο του στην ισραηλίτικη κοινότητα της πόλης και ευρύτερα στην

¹ Δεν αναφέρεται περαιτέρω στη διδακτική πορεία η συγκεκριμένη δραστηριότητα.

τοπική κοινωνία, να «ενσαρκώσει» τον ήρωα αξιοποιώντας τις πληροφορίες που αφορούν την εξωτερική του εμφάνιση, να αποδείξει τη συνειδητή εκ μέρους του ήρωα συνάφεια του «είναι», του «γίγνεσθαι» και του «φαίνεσθαι», να παρακολουθήσει την αλλαγή του και να την προσδιορίσει (εξωτερική-εσωτερική), καθώς και να διαπιστώσει τους τρόπους που μετέλθε ο λογοτέχνης προκειμένου να τον κατασκευάσει συμπαγή για τον αναγνώστη.

Ανατίθεται έπειτα στους μαθητές να επιλέξουν όποιες σκηνές θέλουν από επιλεγμένες ομάδες σελίδων (μία σκηνή από κάθε ομάδα) και να τις εξεικονίσουν χρησιμοποιώντας λογισμικό δημιουργίας comics (ενδεικτικά: [Bitstrips](#)), ώστε να καταδείξουν τα συμπεράσματα της συζήτησής τους. Κατασκευάζοντας εικόνες οι μαθητές θα διαμορφώσουν μια εποπτικά ολοκληρωμένη άποψη για τον ήρωα και θα του αποδώσουν κατά κάποιον τρόπο ρεαλιστικές διαστάσεις, αποδυναμώνοντας την ελευθερία που η μυθοπλασία εκχωρεί. Αναδεικνύεται έτσι το γεγονός ότι η λογοτεχνία επιτρέπει στον αναγνώστη, εξασφαλίζοντάς του με τα δικά της μέσα (αφηγηματικοί και εκφραστικοί τρόποι) ένα «ανοιχτό» πεδίο κατασκευής, να αναγνώσει το κείμενο με τον δικό του αποκαλυπτικό τρόπο.

Στη δεύτερη δραστηριότητα, η ομάδα καλείται να αναζητήσει στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον ποιητή Γιοσέφ Ελιγιά (Ιωσήφ Ηλία Καπούλια) που ως υπαρκτό πρόσωπο τροφοδοτεί τη συγγραφική πράξη². Οι μαθητές καλούνται να συγκρίνουν το είδος και την ποσότητα του παρεχομένου υλικού από τις δύο πηγές, να εξηγήσουν τη διαφορετικότητα των πληροφοριών και να επιλέξουν ποιες από αυτές τελικά θα χρησιμοποιήσουν. Η δραστηριότητα αυτή τους επιτρέπει να αντιληφθούν ότι η αναζήτηση υλικού στο διαδίκτυο δε συνεπάγεται αυτομάτως την αποδοχή των πληροφοριών. Οι μαθητές στη συνέχεια, αξιοποιώντας το υλικό στο οποίο κατέληξαν, συντάσσουν το δελτίο αστυνομικής ταυτότητας του Γιοσέφ Ελιγιά ως προσώπου υπαρκτού και καλούνται να ελέγξουν πώς και υπό το πρίσμα ποιας

² Προτείνονται ενδεικτικά η ιστοσελίδα του [EKEBI](#) και το κείμενο του Δ. Ρηγίνου «[Γιοσέφ Ελιγιά \(1901-1931\). Προσαρμογή από μελέτημα της Ελένης Κουρμαντζή](#)».

σκοπιμότητας ο συγγραφέας διαχειρίζεται όψεις της αυθεντικής ζωής του Γιοσέφ Ελιγιά στη μυθοπλαστική εκδοχή του.

Η τρύτη ομάδα αναλαμβάνει να ανιχνεύσει την τραγική διάσταση του Σαμπεθάι Καμπιλή τόσο αναφορικά με τη μοίρα των ομοφύλων του όσο και στο πλαίσιο της σχέσης του με τον Γιοσέφ Ελιγιά. Στην πρώτη δραστηριότητα οι μαθητές συζητούν αρχικά για τον βαθμό ευθύνης του Σαμπεθάι Καμπιλή στον αφανισμό της ισραηλίτικης κοινότητας των Ιωαννίνων, διερευνούν τους λόγους για τους οποίους «άφησε» την κοινότητα ουσιαστικά ανυπεράσπιστα απέναντι στην αυτόκλητη δύναμη καταστροφής των Ναζί, ενώ είχε επωμιστεί, με δική του ανάθεση, το χρέος να την κρατήσει αλώβητη από κάθε είδους επιθέσεις, προβληματίζονται για τις πιθανότητες σωτηρίας των Ρωμανιωτών Εβραίων σε περίπτωση διαφορετικών εκ μέρους του ήρωα χειρισμών. Με βάση αυτά τα δεδομένα καλούνται οι μαθητές να αναδείξουν εκ του αντιθέτου την τραγικότητα του Σαμπεθάι Καμπιλή ως ηγέτη της κοινότητας γράφοντας τον επίλογο της ιστορίας «αλλιώς», αφού πρώτα προσδιορίσουν τη «λύση» που δεν επέτρεψε ο Σαμπεθάι Καμπιλή με τις επιλογές του.

Στη δεύτερη δραστηριότητα η τρίτη ομάδα αναλαμβάνει να εντοπίσει στην ταυτότητα του Σαμπεθάι Καμπιλή το στοιχείο του τραγικού παρακολουθώντας τη σχέση του με τον Γιοσέφ Ελιγιά. Αναζητά τα αποσπάσματα του διηγήματος που παρακολουθούν τον σύνδεσμό τους και την ψυχική περιπέτεια του κεντρικού ήρωα, καθώς αναγκάζεται, ενόψει της απειλής για τη συνοχή της κοινότητας, να γίνει θύτης του πνευματικού του παιδιού, εκείνου που προόριζε για διάδοχό του. Με τη χρήση του λογισμικού Wordle οι μαθητές οπτικοποιούν από τα αποσπάσματα που αποθησαύρισαν εκείνα στα οποία αποτυπώνονται πιο δυναμικά (κατά την κρίση τους) οι διακυμάνσεις στη σχέση των δυο προσώπων. Η επιλογή του Wordle ως μέσου μαθησιακής διαδικασίας υποστηρίζει την ανάλυση και γραφική απεικόνιση δεδομένων (Σαλονικίδης 2011).

Η τέταρτη ομάδα, αξιοποιώντας το αφηγηματικό υλικό επιλεγμένων σελίδων του διηγήματος, εστιάζει στην ανάγνωση του περιβάλλοντος στο οποίο διαβιούσαν οι

Εβραίοι των Ιωαννίνων ως συμβόλου αποκλεισμού από τις ιδεολογικές και ιστορικές εξελίξεις της εποχής και παράλληλα ως μέσου παγίδευσης και ως εκ τούτου φορέα ευθύνης για τον αφανισμό τους. Οι μαθητές καλούνται να συζητήσουν για το καθεστώς της απομόνωσης που ο χώρος του κάστρου επιβάλλει, αν είναι αποτέλεσμα παράδοσης, αν απηχεί κοινωνικές αντιλήψεις, αν εξυπηρετεί τις προθέσεις του Σαμπεθάι Καμπιλί, αν κατά κάποιον τρόπο παγιδεύει την κοινότητα και την αφήνει βορά στη ναζιστική θηριωδία. Για να αισθητοποιήσουν τα συμπεράσματά τους, αφού αναζητήσουν πληροφορίες (οδωνύμια, τοπικοί προσδιορισμοί) και φωτογραφικό υλικό σε υποδεικνυόμενη ιστοσελίδα (<http://egiannina.wordpress.com/>), αξιοποιώντας το εργαλείο [Scribble Maps](#) εντοπίζουν την εβραϊκή συνοικία των Ιωαννίνων, την οριοθετούν και συμπληρώνουν τον χάρτη ακόμη και με τη «βοήθεια» της φαντασίας τους. Για να αναδειχτεί το τραγικό στοιχείο της απομόνωσης και της αδυναμίας θέασης του έξω κόσμου, οι μαθητές διαβάζουν το ποίημα «[Τείχη](#)» του Κ. Π. Καβάφη και με το πρόγραμμα ζωγραφικής (προτείνεται το [Artweaver](#)) επιχειρούν να αποτυπώσουν την ανθρώπινη φιγούρα μέσα στον χώρο, σύμφωνα με τις οδηγίες του ποιήματος. Καθώς ζητείται στη συνέχεια να εξεικονίσουν με τον ίδιο τρόπο, για τους Γιαννιώτες Εβραίους αυτήν τη φορά, το καθεστώς απομόνωσης εντός του κάστρου, αναμένεται να εντοπίσουν οι μαθητές ότι οι ευθύνες σε αυτήν την περίπτωση είναι κατά κύριο λόγο επώνυμες. Στην περίπτωση αυτή, το πρόγραμμα ζωγραφικής αξιοποιείται ως εργαλείο που ενισχύει την ενσυναίσθηση και προβάλλει ανάγλυφα τις πτυχές των γεγονότων.

Η [πέμπτη](#) ομάδα, με αφορμή τη σκηνή της συνάντησης του Σαμπεθάι Καμπιλί με τον Χαΐμ Εζρά (σελ. 70-72), καλείται να εκτιμήσει τη στάση του αφηγητή απέναντι στον κεντρικό λογοτεχνικό ήρωα και να διαπιστώσει τους τρόπους (εκφραστικά μέσα, αφηγηματικοί τρόποι) με τους οποίους καταδεικνύεται αυτή η οπτική. Στη συνέχεια, οι μαθητές αντιγράφουν –από το ιστολόγιο στο οποίο παραπέμπονται– σε ένα αρχείο Word το συγκεκριμένο απόσπασμα και παρεμβαίνουν στην κατασκευή του με χρωματισμούς και αλλαγές στη μορφοποίηση. Μέσα από

αυτήν τη δραστηριότητα αναμένεται να αντιληφθούν τη ρευστότητα του λογοτεχνικού κειμένου, με την έννοια ότι η οπτική του αφηγητή απέναντι στον κεντρικό ήρωα και την ιστορία δε δεσμεύει τη δική τους ανάγνωση, καθώς αυτοί –ως αναγνώστες– δεν προσέρχονται *tabula rasa* στην ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου, αλλά με κάποιο απόθεμα εμπειριών και βιωμάτων που προσδιορίζει καταλυτικά τη συνομιλία τους με το κείμενο. Στην επόμενη δραστηριότητα οι μαθητές δοκιμάζουν να αποτυπώσουν –και στη συνέχεια να υπονομεύσουν– τη στάση του αφηγητή απέναντι στον κεντρικό ήρωα και την ιστορία, σχεδιάζοντας το εξώφυλλο μιας υποτιθέμενης έκδοσης. Επιλέγουν μόνοι τους τα αναγκαία μέσα (φόντο, γραμματοσειρά, μοτίβα) για τον σχεδιασμό του και αξιοποιούν λογισμικό δημιουργίας ψηφιακού κολάζ ([Photovisi](#)) για τη σύνθεσή του. Μέσα από αυτήν τη δραστηριότητα οι μαθητές διαπιστώνουν ότι η εικόνα στη λογοτεχνία, είτε υπάρχει είτε κατασκευάζεται, αποτελεί ουσιαστικό αφηγηματικό υλικό, εξυπηρετεί την κατασκευή των λογοτεχνικών χαρακτήρων άλλοτε ενισχύοντας την οπτική του αφηγητή άλλοτε προκαλώντας προβληματισμό για τους ήρωες και ενεργοποιεί την αισθητική ανταπόκριση του αναγνώστη.

Την τέταρτη ώρα της Β΄ φάσης οι ομάδες καλούνται να παρουσιάσουν στην ολομέλεια τις εργασίες τους, αναδεικνύοντας παράλληλα τα σχόλια που οι υπόλοιπες ομάδες κατέθεσαν.

Την πέμπτη ώρα της Β΄ φάσης οι ομάδες παίζουν μια [παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας](#) (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Μέσω της διερευνητικής δραματοποίησης οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν τη σύνθετη εικόνα του «άλλου» πέρα από τις επιφανειακές προσεγγίσεις· δεν προσπαθούν να σκεφτούν πώς θα ήταν να είναι ο «άλλος», αλλά με τους ρόλους που αναλαμβάνουν είναι ο «άλλος». Ο χρόνος της ανακριτικής διαδικασίας συμφωνείται ότι ανάγεται στο μέλλον, μετά τον αφανισμό της κοινότητας. Είναι ανάγκη, επίσης, να διαβάσουν οι μαθητές το [απόσπασμα](#) από την εργασία της Ελένης Κουρμαντζή, στο οποίο αποκαλύπτονται άλλες πτυχές των γεγονότων. Ως ομάδα υιοθετούν έναν

ρόλο και καλούνται να τον ενσαρκώσουν και να τον βιώσουν μέσα από ερωταποκρίσεις, εξομολογήσεις και καταθέσεις συναισθημάτων. Οι ρόλοι αυτοί είναι: Ο ανακρινόμενος, ο Σαμπεθάι Καμπιλή που υπερασπίζεται τις επιλογές του, ο «άλλος» Σαμπεθάι Καμπιλή που μέμφεται τον εαυτό του για τις επιλογές του, η φωνή του Γιοσέφ Ελιγιά, του Κοφίνα που προειδοποίησε τον Σαμπεθάι για τις προθέσεις των Γερμανών, του Χαίμ Εζρά που φιλοξένησε τις νέες ιδέες του Γιοσέφ Ελιγιά στο μαγαζί του. Στο πέρας του παιχνιδιού οι μαθητές μιλούν για τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις τους από τη δραστηριότητα, καθώς και για την ενδεχόμενη μεταβολή στάσης απέναντι στον κεντρικό ήρωα. Στο τέλος της ώρας, οι μαθητές ενημερώνονται για τις δραστηριότητες που θα αναλάβουν στη Γ΄ φάση, καθώς και για το ότι η πρώτη ώρα της Γ΄ φάσης θα υλοποιηθεί στη δημόσια βιβλιοθήκη. Στη φάση αυτή ο εκπαιδευτικός αξιολογεί τους μαθητές με γνώμονα τον βαθμό συμμετοχής τους και τη διάθεση συνεισφοράς στις δραστηριότητες της ομάδας.

Πριν από τη Γ΄ φάση, εκτός σχολικού ωραρίου, οι μαθητές με τη συνοδεία του διδάσκοντα και μελετητή της τοπικής ιστορίας περιηγούνται στην Εβραϊκή συνοικία της πόλης, στη συναγωγή, στο εβραϊκό νεκροταφείο (εναλλακτικά, σε κάποιον χώρο, μουσείο, μνημείο που εγείρει μνήμες βίαιων γεγονότων σε βάρος πληθυσμιακών ομάδων). Κατά τη διάρκεια της περιήγησης αναμένεται να προκληθεί συζήτηση για τις μεταβολές στην πληθυσμιακή φυσιογνωμία της πόλης από τη μικρασιατική καταστροφή και έπειτα, σε συνάρτηση με τα ιστορικά γεγονότα και τις πολιτικές επιλογές που τα κατευθύνουν. Μέσα από αυτήν τη δραστηριότητα επιδιώκεται να γνωρίσουν οι μαθητές στιγμές της ιστορίας της πόλης τους που ενδεχομένως δε γνωρίζουν και να συνειδητοποιήσουν ότι η ιστορία τροφοδοτεί σημαντικά τη λογοτεχνία με αυθεντικό υλικό, το οποίο η λογοτεχνία μεταπλάθει με τους δικούς της όρους.

Την πρώτη ώρα της Γ΄ φάσης οι μαθητές στη δημόσια βιβλιοθήκη θα αναζητήσουν σε επίπεδο τοπικής ιστορίας, εφόσον είναι δυνατό, και θα διαβάσουν αυτούσιες μαρτυρίες –ή λογοτεχνίζουσες εκδοχές μαρτυριών– προσώπων που

δοκιμάστηκαν σε περιπέτειες όπως η μικρασιατική καταστροφή και ο εβραϊκός εκτοπισμός. Προτείνονται το βιβλίο της Γ. Φωτιάδη-Μπαλαφούτη *Η προσφυγιά με τα πολλά τα πρόσωπα* και το βιβλίο του Γ. Λιόλιου *Σκιές της πόλης* (βλ. [Κείμενα](#)). Αν το επιθυμούν, οι μαθητές μοιράζονται μεταξύ τους και με τον διδάσκοντα τις σκέψεις που τους προκάλεσε η ανάγνωση.

Στη συνέχεια, προχωρούν στη σύνθεση του [δικού τους λόγου](#). Υιοθετώντας ταυτότητες από το παρελθόν, ανάλογα με τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους (όπως του Πόντιου πρόσφυγα ή του Εβραίου που διασώθηκε), αλλά και του παρόντος (όπως του σύγχρονου Έλληνα μετανάστη) γράφουν σε επιστολή ή σελίδα ημερολογίου τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, ανάλογα με τον ρόλο τους, για τις συνέπειες των ασύνετων πολιτικών αποφάσεων στους λαούς. Οι μαθητές μέσω αυτής της δραστηριότητας αναμένεται να προβληματιστούν για τα αποτελέσματα της μη λελογισμένης διαχείρισης της εξουσίας σε ποικίλα διαχρονικά περιβάλλοντα. Παράλληλα, ασκούνται στη γραφή κειμενικών ειδών με συγκεκριμένα υφολογικά και λεκτικά χαρακτηριστικά, σύμφωνα με το ζητούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο. Είναι πολύ πιθανό, αν και οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουν την εργασία τους στον χώρο του αναγνωστηρίου της δημόσιας βιβλιοθήκης, να την ολοκληρώσουν κατ' ιδίαν στο σπίτι.

Τη δεύτερη ώρα της Γ' φάσης οι μαθητές θα παρουσιάσουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια της τάξης. Στη φάση αυτή η αξιολόγηση των μαθητών ελέγχεται από την ανταπόκριση και την ποιοτική επίδοση στην εργασία. Η καλύτερη από τις εργασίες, σύμφωνα με την εκτίμηση των μαθητών και του εκπαιδευτικού, θα αναρτηθεί στο Wiki της τάξης.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας (ατομικό και κοινό για όλους)

Πρώτη δραστηριότητα

☉ Θα δούμε επιλεγμένα αποσπάσματα από την κινηματογραφική μεταφορά της τραγωδίας του Σοφοκλή «**Αντιγόνη**» σε σκηνοθεσία Γ. Τζαβέλλα (1961).

(<http://www.youtube.com/watch?v=suN2Pq6qoKE>)

☞ Παρακολουθώ τη **διαδρομή του Κρέοντα** στην άσκηση της εξουσίας, συμπληρώνω τον πίνακα που ακολουθεί και καταθέτω τις σκέψεις μου για την **τραγικότητα** του ήρωα ως ηγέτη.

Δεύτερη δραστηριότητα

✂ Με αφετηρία τα αποσπάσματα που παρακολουθήσαμε και τις σκέψεις που ακούστηκαν στην ολομέλεια, αποτυπώνω εικονιστικά στον **διαδραστικό πίνακα** την άποψή μου για την **πορεία του Κρέοντα** ως **ηγέτη**, επιλέγοντας ένα γεωμετρικό **σχήμα** ή και μια γραμμή (ευθεία, ανοδική, καθοδική, τεθλασμένη...).

✍ +☺ Αναγράφω στο σχήμα που επέλεξα στην κατάλληλη θέση **λέξεις** και όρους που στιγμάτισαν τη **διαδρομή** του ήρωα (ενδεικτικά: ύβρη, σύγχυση κρίσης, τιμωρία) και ερμηνεύω γιατί επιλέγω τη συγκεκριμένη εξεικόνιση.

Τρίτη δραστηριότητα

(Η εργασία αυτή θα εκπονηθεί ατομικά στο σπίτι. Θεωρείται δεδομένο πως θα κάνετε μια προσεκτική έρευνα στο διαδίκτυο για τον εντοπισμό του υλικού σας.)

Ὁ Κρέοντας δεν αποτελεί το μοναδικό παράδειγμα στο οποίο έννοιες (τραγικότητα, ὕβρη, τύφλωση του νου...) που επανέρχονται στην αρχαία ελληνική τραγωδία μετουσιώνονται σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Αναζητώ στο φάσμα της μυθολογίας και της ιστορίας άλλες περιπτώσεις **ηγετών** (3-4) οι οποίες αναδεικνύουν πως η **απώλεια του μέτρου** και η αλαζονεία στην άσκηση της εξουσίας συνεπάγεται την **κατάρρευση**. Κατασκευάζω στη συνέχεια **χρονογραμμή** (ενδεικτικά: [Timetoast](#)), στην οποία τοποθετώ τους ηγέτες σε σειρά διαδοχής, από τον μύθο στην ιστορία. Συμπληρώνω τα πεδία (φωτογραφίες, άλλο υλικό...) που ζητούνται, με βάση τις γνώσεις μου.

	<i>Στ.178-210</i>	<i>Στ.484-522</i>	<i>Στ.726-761</i>	<i>Στ.1033-1063</i>	<i>Στ.1091-1114</i>	<i>Στ.1261-1327</i>
	<i>0:13:44-0:16:38</i>	<i>0:33:08-0:34:52</i>	<i>0:43:15-0:43:52</i>	<i>0:58:58-0:59:56</i>	<i>1:01:18-1:02:38</i>	<i>1:12:17-1:17:09</i>
Περιεχόμενο λόγου						
Ύφος						
Εξωτερική εμφάνιση						
Πνευματική και συναισθηματική κατάσταση						
Ποια συναισθήματα σας προκαλεί;						

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

1^η ΟΜΑΔΑ

3^η και 4^η διδακτική ώρα

(Εργαζόμαστε στο Wiki στο οποίο θα αναρτήσουμε το τελικό παράγωγο κάθε δραστηριότητάς μας. Έχουμε με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα, αν δεν ολοκληρώνουμε τις εργασίες μας στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου, να εργαστούμε διαδικτυακά και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.)

Πρώτη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύουν προφορικά την παρουσίαση των δημιουργιών μας στην ολομέλεια.

🔍+✍️ Εστιάζοντας στο αφηγηματικό υλικό των σελίδων **48-74** εντοπίζουμε το **κεντρικό επεισόδιο** που καθορίζει τη ζωή του κεντρικού ήρωα. Καταγράφουμε τα **δευτερεύοντα επεισόδια**, συζητούμε με ποιον τρόπο το καθένα από αυτά **συμμετέχει** στην ύφανση της **πλοκής** και προσδιορίζουμε

→ ποια γεγονότα αποτελούν τη **δέση** της πλοκής,

→ σε ποια σημεία **κλιμακώνεται** η δράση και οδηγείται σε κορύφωση(-εις),

→ ποια είναι η **λύση** της ιστορίας.

✂️ Αξιοποιώντας τις προηγούμενες διαπιστώσεις μας κατασκευάζουμε:

α) ένα **story map** (ενδεικτικά [Gliffy](#)) στο οποίο με τον κατάλληλο σχεδιασμό (σχήματα, χρώματα, θέση, βελάκια...) θα αναδεικνύονται:

→ το κεντρικό επεισόδιο που καθορίζει τη ζωή του κεντρικού ήρωα,

→ τα δευτερεύοντα επεισόδια και το πώς καθένα από αυτά συμμετέχει στην ύφανση της πλοκής.

β) μια **διαγραμματική απεικόνιση** (εφαρμογή [Plot diagram](#)) των σκέψεών μας που αφορούν

→ τα γεγονότα που αποτελούν τη δέση της πλοκής,

→ τα σημεία στα οποία κλιμακώνεται η δράση και οδηγείται σε κορύφωση(-εις),

→ τη λύση της ιστορίας.

Δεύτερη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύουν προφορικά την παρουσίαση του εννοιολογικού χάρτη στην ολομέλεια.

✍️ + 🗨️ Καταγράφουμε τα **πρόσωπα** που κινούνται περιφερειακά του κεντρικού ήρωα, αποδίδουμε τις καίριες **ιδιότητές** τους με περιγραφικά επίθετα και ουσιαστικά και συζητούμε για τον **ρόλο** τους **στην πλοκή** της αφήγησης αναφορικά με την ανάδειξη του κεντρικού ήρωα.

✂️ Χρησιμοποιώντας τον κατάλογο των προσώπων που συντάξαμε στην προηγούμενη άσκηση, κατασκευάζουμε εννοιολογικό χάρτη (ενδεικτικά: [Text 2 Mind Map](#)) με τρόπο ώστε να αναδείξουμε τους συσχετισμούς τους με τον Σαμπεθάι Καμπιλή.

Τρίτη δραστηριότητα

📖 + ✂️ Διαβάζουμε στο Wiki τα φύλλα εργασίας/ερωτήσεις που έχουν αναλάβει οι υπόλοιπες ομάδες και σχολιάζουμε στη σελίδα κάθε ομάδας το υλικό που μέχρι στιγμής έχει παραχθεί. Για τη δραστηριότητα αυτή αφιερώνουμε δεκαπέντε λεπτά από την τρίτη ώρα και είκοσι λεπτά από την τέταρτη ώρα.

6^η διδακτική ώρα

Θα παίξουμε μια παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Ο ανακρινόμενος χαρακτήρας, ο Σαμπεθάι Καμπιλή, κάθεται στην καρέκλα με τα μάτια δεμένα. Ως ομάδα θα υποδυθείτε τον Σαμπεθάι που θα ανακριθεί για γεγονότα, καταστάσεις, συναισθήματα, είτε υπάρχουν μέσα στο κείμενο είτε όχι. Στο τέλος, θα κληθείτε να μιλήσετε για την ενδεχόμενη μεταβολή των εντυπώσεών σας για τον κεντρικό ήρωα και τα συναισθήματα που νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες ομάδες αναλαμβάνουν ρόλους ως εξής:

Ομάδα 2: Σαμπεθάι Καμπιλή, αντίθεση

Ομάδα 3: η φωνή του Γιοσέφ Ελιγιά

Ομάδα 4: Κοφίνας

Ομάδα 5: Χαΐμ Εζρά.

Η δραστηριότητα της 6^{ης} διδακτικής ώρας προϋποθέτει να διαβάσουμε το [κείμενο](#) της Ελένης Κουρμαντζή, για να γνωρίσουμε και κάποιες άλλες πτυχές της ιστορίας. Θεωρούμε επίσης δεδομένο ότι η δράση που θα παρουσιάσουμε συμβαίνει λίγο πριν από τη μεταφορά των Εβραίων στο Άουσβιτς.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

2^η ΟΜΑΔΑ

3^η και 4^η διδακτική ώρα

(Εργαζόμαστε στο Wiki στο οποίο θα αναρτήσουμε το τελικό παράγωγο κάθε δραστηριότητάς μας. Έχουμε με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα, αν δεν ολοκληρώνουμε τις εργασίες μας στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου, να εργαστούμε διαδικτυακά και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.)

Πρώτη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύσουν προφορικά την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

☺️+☺️ Συζητούμε για την **ταυτότητα** του **Σαμπεθάι Καμπιλή**, του κεντρικού ήρωα.

Επισημαίνουμε

→ τα στοιχεία που αφορούν την **εξωτερική του εμφάνιση**,

→ τον ρόλο του ως **ηγέτη της ισραηλίτικης κοινότητας**,

→ τα **εσωτερικά χαρακτηριστικά** του (ιδεολογικά, πνευματικά, ψυχικά),

εκτιμούμε αν ο ήρωας παραμένει **στατικός** ως προς το «είναι» και το «φαίνεσθαι» στη ροή της ιστορίας και παρακολουθούμε με ποια **μέσα** (αφηγηματικοί τρόποι, εκφραστικά μέσα) ο συγγραφέας προβάλλει τον ήρωά του.

✂️ Από τις σελίδες **50-55** και **67-70** επιλέγουμε δύο σκηνές, μία από κάθε ομάδα σελίδων και τις εξεικονίζουμε χρησιμοποιώντας λογισμικό δημιουργίας **comics** (ενδεικτικά: [Bitstrips](#)) με τρόπο, ώστε να αποτυπώσουμε τα συμπεράσματα της προηγούμενης συζήτησής μας.

Δεύτερη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύσουν προφορικά την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

🔍+☺️+✍️ Αναζητούμε πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του **Γιοσέφ Ελιγιά** στην ιστοσελίδα του [ΕΚΕΒΙ](#) και στο κείμενο με τίτλο [«Γιοσέφ Ελιγιά, \(1901-1931\). Προσαρμογή από μελέτημα της Ελένης Κουρμαντζή»](#) του Δ. Ρηγίνου, που δημοσιεύτηκε το 2009 στα *Χρονικά*, έκδοση του Κεντρικού Ισραηλίτικου Συμβουλίου.

Συγκρίνουμε το είδος και την ποσότητα του παρεχόμενου υλικού από τις δύο **πηγές** και δοκιμάζουμε να εξηγήσουμε τη **διαφορετικότητα** των πληροφοριών (οι παρατηρήσεις μας θα συνοδεύουν την παρουσίαση του δελτίου ταυτότητας του Γιοσέφ Ελιγιά). Καταγράφουμε συγκεντρωτικά το **υλικό** που θα αξιοποιήσουμε στη συνέχεια για τη σύνταξη του δελτίου ταυτότητας.

✂️ Χρησιμοποιώντας το υλικό στο οποίο καταλήξαμε συντάσσουμε το **δελτίο αστυνομικής ταυτότητας** του Γιοσέφ Ελιγιά ως προσώπου υπαρκτού, για να τον συστήσουμε στην ολομέλεια της τάξης.

☺️ Ελέγχουμε πάνω στο δελτίο ταυτότητας, υπογραμμίζοντας με κάποιο χρώμα, σε ποιον βαθμό και με ποιον τρόπο οι **πληροφορίες** που συλλέξαμε και χρησιμοποιήσαμε στο δελτίο αστυνομικής ταυτότητας αξιοποιούνται από τον Δ. Χατζή στη **μυθοπλαστική εκδοχή** του Γιοσέφ Ελιγιά. Ανιχνεύουμε την **πρόθεση** του **συγγραφέα** στην επιλογή ή και την «αλλοίωση» των λεπτομερειών της πραγματικής του ζωής. Οι παρατηρήσεις μας θα συνοδεύουν την παρουσίαση του δελτίου ταυτότητας.

Τρίτη δραστηριότητα

📖+✂ Διαβάζουμε στο Wiki τα φύλλα εργασίας/ερωτήσεις που έχουν αναλάβει οι υπόλοιπες ομάδες και σχολιάζουμε στη σελίδα κάθε ομάδας το υλικό που μέχρι στιγμής έχει παραχθεί. Για τη δραστηριότητα αυτή αφιερώνουμε δεκαπέντε λεπτά από την τρίτη ώρα και είκοσι λεπτά από την τέταρτη ώρα.

6^η διδακτική ώρα

🗣️ Θα παίξουμε μια παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Ο ανακρινόμενος χαρακτήρας, ο Σαμπεθάι Καμπιλή, κάθεται στην καρέκλα με τα μάτια δεμένα. Ως ομάδα θα υποδυθείτε τον «άλλο» Σαμπεθάι που μέμφεται τον εαυτό του για τις επιλογές του. Στο τέλος, θα κληθείτε να μιλήσετε για την ενδεχόμενη μεταβολή των εντυπώσεών σας για τον κεντρικό χαρακτήρα και τα συναισθήματα που νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες ομάδες αναλαμβάνουν ρόλους ως εξής:

Ομάδα 1: Σαμπεθάι Καμπιλή, θέση   Ομάδα 3: η φωνή του Γιοσέφ Ελιγιά

Ομάδα 4: Κοφίνας   Ομάδα 5: Χαΐμ Εζρά

Η δραστηριότητα της 6^{ης} διδακτικής ώρας προϋποθέτει να διαβάσουμε το [κείμενο](#) της Ελένης Κουρμαντζή, για να γνωρίσουμε και κάποιες άλλες πτυχές της ιστορίας. Θεωρούμε επίσης δεδομένο ότι η δράση που θα παρουσιάσουμε συμβαίνει λίγο πριν από τη μεταφορά των Εβραίων στο Άουσβιτς.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

3^η ΟΜΑΔΑ

3^η και 4^η διδακτική ώρα

(Εργαζόμαστε στο Wiki στο οποίο θα αναρτήσουμε το τελικό παράγωγο κάθε δραστηριότητάς μας. Έχουμε με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα, αν δεν ολοκληρώνουμε τις εργασίες μας στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου, να εργαστούμε διαδικτυακά και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.)

Πρώτη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει το υλικό, ώστε να συνοδεύσει την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

☺️+☺️ Συζητούμε για τον βαθμό **ευθύνης** του **Σαμπεθάι Καμπιλή** στον αφανισμό της ισραηλίτικης κοινότητας των Ιωαννίνων, αναζητούμε τους **λόγους** για τους οποίους την «**άφησε**» **ανυπεράσπιστα** απέναντι στην καταστροφή παρά τις σταθερές επιδιώξεις του για την προστασία της από κάθε είδους επιθέσεις και αναδεικνύουμε με βάση αυτό το δεδομένο την **τραγική του διάσταση**. Προβληματιζόμαστε για το αν είχε κάποια **επιλογή να αποτρέψει την συντριβή** της κοινότητας ενόψει της αυτόκλητης δύναμης καταστροφής των Ναζί.

✍️ **Τι θα συνέβαινε αν...**; Ας υποθέσουμε ότι ο Σαμπεθάι Καμπιλή ενεργούσε έγκαιρα και εξασφάλιζε τη σωτηρία των περισσότερων μελών της κοινότητας. Αφού προσδιορίσουμε με λεπτομέρειες αυτήν τη «λύση», γράφουμε τον **επίλογο** του διηγήματος «**αλλιώς**», προσπαθώντας να μιμηθούμε, όσο μπορούμε, το ύφος του Δ. Χατζή.

Δεύτερη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει το υλικό για την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

🔍+📌 Εντοπίζουμε στο διήγημα τα **αποσπάσματα** που αποτυπώνουν τον **σύνδεσμο** του κεντρικού ήρωα με τον Γιοσέφ Ελιγιά και τη συνακόλουθη **ψυχική του περιπέτεια**, παρακολουθούμε τη **σχέση** του Σαμπεθαί Καμπιλή και του Γιοσέφ Ελιγιά στην εξέλιξή της και συζητούμε πώς ο σύνδεσμός τους αναδεικνύει την **τραγική διάσταση** του κεντρικού ήρωα. Οι παρατηρήσεις μας θα συνοδεύουν την παρουσίαση της εργασίας μας (των συννεφόμενων) στην ολομέλεια.

✂️ Επιλέγουμε από τα **αποσπάσματα** που επισημίναμε τρία-τέσσερα που αποτυπώνουν πιο εμφατικά τον **συσχετισμό** των δυο προσώπων. Εξεικονίζουμε με τη χρήση του λογισμικού [Wordle](#) τα αποσπάσματα που διαλέξαμε, πειραματιζόμαστε με τη **διαμόρφωσή** τους (φόντο, χρώματα...), ώστε να συμβάλλουν στην ανάδειξη της σχέσης -και της εξέλιξης της σχέσης- των δύο προσώπων και αποθηκεύουμε το τελικό παράγωγό μας, για να το σχολιάσουμε στην ολομέλεια της τάξης.

Τρίτη δραστηριότητα

📖+✂️ Διαβάζουμε στο Wiki τα φύλλα εργασίας/ερωτήσεις που έχουν αναλάβει οι υπόλοιπες ομάδες και σχολιάζουμε στη σελίδα κάθε ομάδας το υλικό που μέχρι στιγμής έχει παραχθεί. Για τη δραστηριότητα αυτή αφιερώνουμε δεκαπέντε λεπτά από την τρίτη ώρα και είκοσι λεπτά από την τέταρτη ώρα.

6^η διδακτική ώρα

Θα παίξουμε μια παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Ο ανακρινόμενος χαρακτήρας, ο Σαμπεθάι Καμπιλή, κάθεται στην καρέκλα με τα μάτια δεμένα. Ως ομάδα θα υιοθετήσετε έναν ρόλο, αυτόν του Γιοσέφ Ελιγιά που ενοχοποιεί τον Σαμπεθάι γιατί δεν εξασφάλισε τη σωτηρία των Εβραίων προτρέποντάς τους να φύγουν στο βουνό. Θα ανακρίνετε τον Σαμπεθάι για γεγονότα και καταστάσεις, είτε υπάρχουν μέσα στο κείμενο είτε όχι. Στο τέλος, θα κληθείτε να μιλήσετε για την ενδεχόμενη μεταβολή των εντυπώσεών σας για τον κεντρικό χαρακτήρα και τα συναισθήματα που νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες ομάδες αναλαμβάνουν ρόλους ως εξής:

Ομάδα 1: Σαμπεθάι Καμπιλή, θέση

Ομάδα 2: Σαμπεθάι Καμπιλή, αντίθεση

Ομάδα 4: Κοφίνας

Ομάδα 5: Χαΐμ Εζρά

Η δραστηριότητα της 6^{ης} διδακτικής ώρας προϋποθέτει να διαβάσουμε το [κείμενο](#) της Ελένης Κουρμαντζή, για να γνωρίσουμε και κάποιες άλλες πτυχές της ιστορίας. Θεωρούμε επίσης δεδομένο ότι η δράση που θα παρουσιάσουμε συμβαίνει λίγο πριν από τη μεταφορά των Εβραίων στο Άουσβιτς.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

4^η ΟΜΑΔΑ

3^η και 4^η διδακτική ώρα

(Εργαζόμαστε στο Wiki στο οποίο θα αναρτήσουμε το τελικό παράγωγο κάθε δραστηριότητάς μας. Έχουμε με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα, αν δεν ολοκληρώνουμε τις εργασίες μας στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου, να εργαστούμε διαδικτυακά και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.)

Πρώτη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύσουν προφορικά την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

🗨️+😊 Με αφετηρία το υλικό του διηγήματος στις σελίδες **41-55**, συζητούμε τους **λόγους** για τους οποίους οι Γιαννιώτες Εβραίοι **ζούσαν συνασπισμένοι** μέσα στο κάστρο των Ιωαννίνων γύρω από τη Συναγωγή ανιχνεύοντας και τις **κοινωνικές διαστάσεις** του θέματος, προβληματιζόμαστε αν

→ ο συγκεκριμένος τρόπος εγκατάστασης **εμπόδιζε** τους Εβραίους να παρακολουθούν τις ιστορικές **αλλαγές**,

→ έχει κάποιο μερίδιο **ευθύνης** για την τραγική κατάληξη της κοινότητας,

και ελέγχουμε αν ο συγκεκριμένος τόπος και τρόπος εγκατάστασης **εξυπηρετούσε** τις προθέσεις του **Σαμπεθαί Καμπιλή**.

🔍+✂️ Αναζητούμε στο διαδίκτυο πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό για τις **οδούς διαμονής** των Εβραίων στα Γιάννενα (<http://egiannina.wordpress.com/>). Με αυτά ως οδηγό και χρησιμοποιώντας τους [Scribblemaps](#) εντοπίζουμε την **εβραϊκή συνοικία**

των Ιωαννίνων, βάζουμε **σημάνσεις** για να οριοθετήσουμε σε ποιους χώρους ζούσαν οι Εβραίοι, «ζωντανεύουμε» με φωτογραφικό υλικό -και με τη φαντασία μας- τις γειτονιές τους και αποθηκεύουμε τις παρεμβάσεις μας. Με αυτόν τον χάρτη ξεναγούμε τους συμμαθητές μας στις γειτονιές των Εβραίων.

Δεύτερη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας μας καταγράφει τις παρατηρήσεις μας, ώστε να συνοδεύσουν προφορικά την παρουσίαση της εργασίας μας στην ολομέλεια.

📖 Στον διαδικτυακό τόπο του [Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού](#) ακολουθούμε την πορεία: Κ.Π. Καβάφης → αρχείο → ποιήματα → αναγνωρισμένα, εντοπίζουμε και διαβάζουμε το ποίημα «**Τείχη**».

✂️+✍️ Χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα ζωγραφικής (ενδεικτικά: [Artweaver](#)) σκισάρουμε την **ανθρώπινη φιγούρα μέσα στον χώρο** σύμφωνα με τις οδηγίες του ποιήματος, αναγράφουμε στον καμβά μας τις **λέξεις** που μας έρχονται στον νου (συναισθήματα του προσώπου, δικές μας εντυπώσεις...) και αποθηκεύουμε το σκίτσο μας.

✂️+😊 Επιχειρούμε να αποτυπώσουμε με τον ίδιο τρόπο τους Γιαννιώτες **Εβραίους εντός του κάστρου**, αποθηκεύουμε το σκίτσο μας και συγκρίνουμε τις δύο οπτικοποιήσεις ως προς

→ τα **συναισθήματα** και τις **εντυπώσεις** που μας προκαλούν,

→ την ανάδειξη των **παραγόντων-φορέων της ευθύνης** για το καθεστώς της απομόνωσης-παγίδευσης που βιώνουν.

Τρίτη δραστηριότητα

📖+🔗 Διαβάζουμε στο Wiki τα φύλλα εργασίας/ερωτήσεις που έχουν αναλάβει οι υπόλοιπες ομάδες και σχολιάζουμε στη σελίδα κάθε ομάδας το υλικό που μέχρι στιγμής έχει παραχθεί. Για τη δραστηριότητα αυτή αφιερώνουμε δεκαπέντε λεπτά από την τρίτη ώρα και είκοσι λεπτά από την τέταρτη ώρα.

6^η διδακτική ώρα

🗣️ Θα παίξουμε μια παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Ο ανακρινόμενος χαρακτήρας, ο Σαμπεθάι Καμπιλή, κάθεται στην καρέκλα με τα μάτια δεμένα. Ως ομάδα θα υιοθετήσετε έναν ρόλο, αυτόν του Κοφίνα, του προέδρου της εβραϊκής κοινότητας που ειδοποίησε μέσα από τη φυλακή τον Σαμπεθάι για τα σχέδια των Γερμανών. Θα ανακρίνετε τον Σαμπεθάι για γεγονότα, καταστάσεις, συναισθήματα είτε υπάρχουν μέσα στο κείμενο είτε όχι. Στο τέλος, θα κληθείτε να μιλήσετε για την ενδεχόμενη μεταβολή των εντυπώσεών σας για τον κεντρικό χαρακτήρα και τα συναισθήματα που νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες ομάδες αναλαμβάνουν ρόλους ως εξής:

Ομάδα 1: Σαμπεθάι Καμπιλή, θέση

Ομάδα 2: Σαμπεθάι Καμπιλή, αντίθεση

Ομάδα 3: Γιοσέφ Ελιγιά

Ομάδα 5: Χαΐμ Εζρά

Η δραστηριότητα της 6^{ης} διδακτικής ώρας προϋποθέτει να διαβάσουμε το [κείμενο](#) της Ελένης Κουρμαντζή, για να γνωρίσουμε και κάποιες άλλες πτυχές της ιστορίας. Θεωρούμε επίσης δεδομένο ότι η δράση που θα παρουσιάσουμε συμβαίνει λίγο πριν από τη μεταφορά των Εβραίων στο Άουσβιτς.

Β΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας

5^η ΟΜΑΔΑ

3^η και 4^η διδακτική ώρα

(Εργαζόμαστε στο Wiki στο οποίο θα αναρτήσουμε το τελικό παράγωγο κάθε δραστηριότητάς μας. Έχουμε με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα, αν δεν ολοκληρώνουμε τις εργασίες μας στο πλαίσιο του προβλεπόμενου χρόνου, να εργαστούμε διαδικτυακά και σε ώρες εκτός σχολείου για το τελικό αποτέλεσμα.)

Πρώτη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας καταγράφει τις παρατηρήσεις της ομάδας, ώστε να συνοδεύσουν την παρουσίαση της εργασίας μας.

🎯*+☺️ Εστιάζοντας στη σκηνή της συνάντησης του Σαμπεθάι Καμπιλή με τον Χαΐμ Εζρά, στις σελίδες **70-72**, συζητούμε για τη **στάση του αφηγητή** απέναντι στον κεντρικό λογοτεχνικό ήρωα στη συγκεκριμένη ενότητα, εντοπίζουμε τους **αφηγηματικούς τρόπους** και τις **εκφραστικές επιλογές** που επενδύουν αυτή την οπτική και διερευνούμε πώς ενδεχομένως συνδέεται με την αποτίμηση του Σαμπεθάι Καμπιλή η **επιλογή του συγγραφέα να εντάξει αυτήν τη σκηνή** στο αφηγηματικό υλικό πριν από το **τέλος** του διηγήματος.

✂️+☺️ Αντιγράφουμε το **απόσπασμα** σε ένα αρχείο word, παρεμβαίνουμε στο **κείμενο** μεγαλώνοντας ή μικραίνοντας το **μέγεθος των χαρακτήρων** στις λέξεις που θέλουμε να υπερτονίσουμε ή αντίστοιχα να αποδυναμώσουμε σημασιολογικά και **χρωματίζοντας** τον μονόλογο και τα διαλογικά στοιχεία διαφορετικά από την αφήγηση (επιλέγουμε χρώματα που ταιριάζουν με την **ψυχική διάθεση** των προσώπων που μιλούν). Αποτιμούμε στο τέλος της δραστηριότητας αν το κείμενο, **μετά τις παρεμβάσεις, αποδίδει την οπτική του αφηγητή.**

Δεύτερη δραστηριότητα

✍️ Ο γραμματέας της ομάδας καταγράφει τις παρατηρήσεις της ομάδας, ώστε να συνοδεύσουν την παρουσίαση της εργασίας μας.

✂️+📖 Μας αναθέτουν να σχεδιάσουμε το **εξώφυλλο** μιας ειδικής έκδοσης που περιλαμβάνει **μόνο το συγκεκριμένο διήγημα** του Δ. Χατζή. Έχοντας στον νου μας να αποδώσουμε την **οπτική του αφηγητή** απέναντι στους ήρωες της ιστορίας και στην ίδια την ιστορία, αναζητούμε στο διαδίκτυο **εικόνες και μοτίβα** που έχουν νοηματική σχέση με την ιστορία, επιλέγουμε φόντο και χρώματα, γραμματοσειρά για τον τίτλο και τα **άλλα στοιχεία του εξώφυλλου**. Αξιοποιούμε για την κατασκευή μας το λογισμικό [Photovisi](#). Αν είχαμε τη δυνατότητα να «**υπονομεύσουμε**» την οπτική του **αφηγητή** και να αποδώσουμε την **οπτική του αναγνώστη** που αντιμετωπίζει με καχυποψία και **αντιπάθεια** τον Σαμπεθάι Καμπιλή, τι θα αλλάζαμε στο εξώφυλλό μας;

Τρίτη δραστηριότητα

📖+✂️ Διαβάζουμε στο Wiki τα φύλλα εργασίας/ερωτήσεις που έχουν αναλάβει οι υπόλοιπες ομάδες και σχολιάζουμε στη σελίδα κάθε ομάδας το υλικό που μέχρι στιγμής έχει παραχθεί. Για τη δραστηριότητα αυτή αφιερώνουμε δεκαπέντε λεπτά από την τρίτη ώρα και είκοσι λεπτά από την τέταρτη ώρα.

6^η διδακτική ώρα

🗣️ Θα παίζουμε μια παραλλαγή της ανακριτικής καρέκλας (Hot Seating), μιας τεχνικής του θεατρικού παιχνιδιού. Ο ανακρινόμενος χαρακτήρας, ο Σαμπεθάι Καμπιλή, κάθεται στην καρέκλα με τα μάτια δεμένα. Ως ομάδα θα υιοθετήσετε έναν ρόλο, αυτόν του Χαΐμ Εζρά που στο μαγαζί του φιλοξένησε τις καινούριες ιδέες του Γιοσέφ Ελιγιά. Θα ανακρίνετε τον Σαμπεθάι για γεγονότα, καταστάσεις,

συναισθήματα είτε υπάρχουν μέσα στο κείμενο είτε όχι. Στο τέλος, θα κληθείτε να μιλήσετε για την ενδεχόμενη μεταβολή των εντυπώσεών σας για τον κεντρικό χαρακτήρα και τα συναισθήματα που νιώσατε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Οι υπόλοιπες ομάδες αναλαμβάνουν ρόλους ως εξής:

Ομάδα 1: Σαμπεθάι Καμπιλή, θέση   Ομάδα 2: Σαμπεθάι Καμπιλή, αντίθεση

Ομάδα 3: η φωνή του Γιοσέφ Ελιγιά   Ομάδα 4: Κοφίνας

Η δραστηριότητα της 6^{ης} διδακτικής ώρας προϋποθέτει να διαβάσουμε το [κείμενο](#) της Ελένης Κουρμαντζή, για να γνωρίσουμε και κάποιες άλλες πτυχές της ιστορίας. Θεωρούμε, επίσης, δεδομένο ότι η δράση που θα παρουσιάσουμε συμβαίνει λίγο πριν από τη μεταφορά των Εβραίων στο Άουσβιτς.

[...]

Ο Καμπιλής πίστευε στα λόγια της Εξόδου: «Ο Κύριος θα πολεμήσει για σας και θα σας κρατήσει εν ειρήνη». Ήταν αντιπρόεδρος του συμβουλίου της κοινότητας, μαζί με έναν γιατρό, ένα φυσικό και δυο εμπόρους, αλλά λόγω θρησκευτικής και οικονομικής επιρροής, ουσιαστικά το πρόσωπο το οποίο ηγούνταν της κοινότητας. Οι Γερμανοί συλλαμβάνουν το συμβούλιο, όχι όμως τον Καμπιλή, ο οποίος δεν παύει να διαλαλεί ότι εφόσον θα ικανοποιήσουν τους Γερμανούς με λίρες, πολύτιμα αντικείμενα, εμπορεύματα και άλλα αγαθά, αυτοί δεν θα τους πειράζουν. Όταν η κοινότητα της Θεσσαλονίκης ειδοποιεί αυτή των Ιωαννίνων, λαμβάνει την απάντηση ότι «ο εκτοπισμός είναι θεία οργή, γιατί αυτοί (οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης) δεν τηρούσαν το Sabbath «Ο Θεός αγαπάει τα Ιωάννινα» έλεγαν, «Ο Θεός δεν έχει λόγο να τιμωρήσει τα Ιωάννινα»». Με κάθε πανουργία οι Γερμανοί σε κάθε ανησυχητικό μήνυμα, κατορθώνουν να καθησυχάσουν διαμέσου του Καμπιλή την κοινότητα. Ο τελευταίος μάλιστα πείθει έντεκα από τους είκοσι δύο νέους που είχαν καταφύγει στα βουνά με τους αντάρτες, να επιστρέψουν πίσω. Ο πρόεδρος Κοφίνας στέλνει από τα κρατητήρια μήνυμα, ότι πρόκειται να τους συλλάβουν όλους και να τους εκτοπίσουν. Ο Καμπιλής που λαμβάνει προσωπικά το μήνυμα, το κρατάει σφιχτά μυστικό. Υστατη πράξη: Στη συγκέντρωση 2 η ώρα το πρωί, 25 Μαρτίου 1944, μέρα της ελληνικής Ανεξαρτησίας, μέρα Sabbath, στην πλατεία Μαβίλη, ο Κοφίνας δείχνει κραυγάζοντας τον Καμπιλή:

«Όλοι εσείς είστε εδώ εξαιτίας ενός μόνο προσώπου».

– «Τι εννοείς;» τον ρωτάει κάποιος, «Ποιο πρόσωπο»;

– «Ο Σαμπεθάι Καμπιλής», απάντησε ο Κοφίνας, «είναι υπεύθυνος για τη σύλληψή σας. Του έστειλα ένα σημείωμα με τη γυναίκα μου που μου έφερε φαΐ στη φυλακή. Του έγγραφα ότι οι Γερμανοί σχεδίαζαν να σας συλλάβουν όλους. Τον παρότρυνα να σας βοηθήσει να το σκάσετε επειγόντως».

– «Γιατί δεν μας είπες τίποτε γι' αυτό το σημείωμα»; κραύγασε ένας νέος που γύρισε από το βουνό.

– «Γιατί δεν μας το έδειξες;» κραύγασε ένας άλλος.

Και μέσα στις κραυγές και απειλές κατά του Καμπιλή, αυτός κατόρθωσε στο τέλος να προφέρει: «Έφταιξα».

Αναδρομή: Όταν ο πρόεδρος Κοφίνας πρότεινε στο συμβούλιο της Κοινότητας να ειδοποιήσουν τους περισσότερους νέους να καταφύγουν στις δυνάμεις της Αντίστασης, γιατί τότε ήταν ακόμη σχετικά εύκολο, και παρά τις επανειλημμένες, ρητές προειδοποιήσεις, ο Καμπιλής σταθερά εναντιώθηκε σε κάθε προσπάθεια οποιουδήποτε εβραιογιαννιώτη να καταφύγει στους αντάρτες, τους οποίους όλους θεωρούσε κομμουνιστές. Υστερόγραφο: Όταν οι Εβραίοι των Ιωαννίνων έφθασαν στο Άουσβιτς, ο Σαμπεθάι Καμπιλής δεν διαλέχτηκε για εργασία. Αυτός, η γυναίκα του και οι αδελφές του, στάλθηκαν στους θαλάμους αερίων με όλες τις γηραιότερες γυναίκες και τα παιδιά, την ίδια μέρα που έφθασαν εκεί.

Κουρμαντζή, Ελ. 1992. Το τέλος της μικρής μας πόλης: οι «κύκλοι» και τα «πρόσωπα». Ιωάννινα: χ.ε.ο.

Γ΄ ΦΑΣΗ

Φύλλο εργασίας (ατομικό και κοινό για όλους)

Τα θύματα της ιστορίας και των ηγετών

Αναλαμβάνω μια ταυτότητα. Ίσως είμαι ο Σμυρνιός πρόσφυγας του 1922, ο Εβραίος της Βέροιας που σώθηκε από το Ολοκαύτωμα, ο Κύπριος που ξεριζώθηκε από την Κερύνεια, ο σύγχρονος Έλληνας μετανάστης ή κάποιος άλλος-θύμα των πολιτικών αποφάσεων και των ακραίων ιστορικών συγκυριών. Γράφω μια **επιστολή** ή μια σελίδα **ημερολογίου**, στην οποία ξεδιπλώνω τα συναισθήματά μου και τις σκέψεις – ανάλογα με τον ρόλο μου– για τις συνέπειες των ασύνετων πολιτικών αποφάσεων και τις ευθύνες των ηγετών.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί διαθεματικά με το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στη Β΄ Λυκείου καθώς και με το μάθημα της Ιστορίας στη Γ΄ Λυκείου (κεφ. Β΄ παγκόσμιος πόλεμος). Μέρος του υλικού που θα παραχθεί μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία της ενότητας που αφορά τον ρατσισμό και τα στερεότυπα στη Νεοελληνική Γλώσσα της Β΄ λυκείου. Μπορεί, επίσης, να αποτελέσει υλικό στην εκπόνηση ερευνητικής εργασίας σχετικής με τα κοινωνικά στερεότυπα ή σχετικής με την τοπική ιστορία που θα εστιάζει στις αλλαγές της πληθυσμιακής φυσιογνωμίας της πόλης κατά τον 20^ο αιώνα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου προϋποθέτει τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου, συνθήκη που δεν είναι πάντα εφικτή. Είναι σκόπιμο για λόγους οικονομίας χρόνου να δοθεί στους μαθητές μία διδακτική ώρα πριν από τη δρομολόγηση του σεναρίου στο εργαστήριο πληροφορικής, προκειμένου να εξοικειωθούν με τα εργαλεία που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν. Η περιήγηση στην εβραϊκή συνοικία που προβλέπεται εκτός σχολικού ωραρίου είναι συναρτημένη ως δυνατότητα από την πόλη. Συνεπώς, προτείνεται ως εναλλακτική δυνατότητα η επίσκεψη σε άλλο χώρο (μνημείο, μουσείο) που μπορεί να εξυπηρετήσει την πρόθεση του διδάσκοντα. Τέλος, επειδή ο χρόνος που προβλέπεται για την υλοποίηση των εργασιών σε όλες τις φάσεις πιθανόν να μην επαρκεί, ο εκπαιδευτικός είναι καλό να επισημάνει στους μαθητές αυτή την πιθανότητα από την αρχή της εφαρμογής του σεναρίου, ώστε να ολοκληρώνουν στον προβλεπόμενο χρόνο τις εργασίες τους.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Οικονόμου, Β. 2012. Νοητικοί και Εννοιολογικοί χάρτες [30.4.2013].

<https://economu.wordpress.com/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C/%CE%BD%CE%BF%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B5%CF%82/>

Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf [2/5/2013].

Σαλονικίδης, Ι. 2011. Διδακτική αξιοποίηση εφαρμογής Web 2.0 για την οπτικοποίηση αποτελεσμάτων δημοσκοπήσης με τη χρήση “σύννεφου λέξεων” (word cloud). Στο *Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη* (Πρακτικά του 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, Σύρος, 6-8 Μαΐου 2011), επιμ. Κ. Γλέζου & Ν. Τζιμόπουλος, 1-10.

http://www.epyna.eu/agialama/synedrio_syros_6/eishghseis/web2/109-salonikidis.pdf